

MEDIKASVATUUSSEURAN JULKAISUJA 3/2016

Sanna Spišák

MEDIAN SEKSISISÄLLÖT JA MEDIKASVATUS

Mediakasvatusseura ry., Sällskapet för mediefostran rf. on vuonna 2005 perustettu valtakunnallinen, kaksikielinen mediakasvatuksen asiantuntijajärjestö, joka kokoaa mediakasvatuksen toimijat yhteistyöhön. Seura edistää ja kehittää alan monitieteistä tutkimusta ja käytäntöjä Suomessa.

www.mediakasvatus.fi/seura, mediakasvatus@mediakasvatus.fi

Mediakasvatusseuran julkaisu, 3/2016.

OPPAAN TOTEUTUS: Sanna Spišák, FM, mediatutkija, Turun yliopisto
(www.sannaspisak.com; sanna.spisak@utu.fi)

© 2016

Mediakasvatusseura ja Sanna Spišák

Materiaali on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen 4.0 Kansainvälinen
-käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Käsikirjoitusta ovat kommentoineet Mediakasvatusseuran asiantuntijat, hankevastaava, psykologi Jenni Häikiö Pelastakaa Lapset ry:stä, turvallisuusasiantuntija Silja Nielsen watAgamelta ja projektipäällikkö Suvi Tuominen Verkestä. Lämmin kiitos rakentavista huomioista!

Tämä materiaali on tuotettu Opetus- ja Kulttuuriministeriön tuella.

SISÄLTÖ

ESIPUHE: TUKEA
SEKSISISÄLTÖJEN KÄSITTELYYN, 04

MEDIAN VAIKUTUSTUTKIMUKSET, 10

KUVAOHJELMALUOKITTELU JA SEKSI, 18

ALAIKÄISET JA PORNOGRAFIA, 24

SEKSIÄ KOSKEVAT VIESTIT, 38

SEKSUAALISUUDEN PORTAAT, 48

SEKSIÄ KÄSITTELY OSANA
MEDIKASVATUSTA ON NYKYAIKAA, 56

LÄHTEET, 66

ESIPUHE

TUKEA SEKSISISÄLTÖJEN KÄSITTELYYN

Seksion näkyvä osa mediakulttuuria. Mediakanavien kasvanut määrä voi antaa sellaisen kuvan, että seksiä käsitellään mediassa jatkuvasti. Tämä opas on laadittu lasten ja nuorten parissa työskentelevien tueksi median seksiä ja seksuaalisuutta käsittelevien sisältöjen erittelyyn.

Monissa yhteyksissä alaikäisten kiinnostusta seksuaalisuuteen pidetään lähtökohtaisesti ei-toivottavana asiana tai jopa suoranaisena uhka- ja vaaratekijänä. Oppaan tarkoituksena on nostaa esille tutkimukseen perustuvaa tietoa, joka auttaa hahmottamaan seksiin liittyvien mediasisältöjen roolia osana alaikäisten mediakulttuuria. Kun perehdymme tutkittuun tietoon, alkavat julkisessa keskustelussa tiuhaan esiintyvät huolet ja suoranaiset paniikit alaikäisten toiminnasta ja seksiä käsittelevistä mediasisällöistä vaikuttaa paikoin suhteettomilta.

Tiedolla on todellista merkitystä vain sisäistettynä, osana toimintaa. Kannustammekin kasvattajia tutustumaan tähän oppaaseen ja pohtimaan eettisesti kestäviä keinoja, miten alaikäisten seksiin liittyvät mediakokemukset voisi tuoda kasvatuksessa esille tasapainoisemmin, alaikäisten omia näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä kunnioittaen. Voisimmeko seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvissä asioissa kysyä ja kuunnella lasten ja nuorten ajatuksia sen sijaan että kärkkäästi tarjoamme valmiiksi pureksittuja ohjeita? Lasten ja nuorten aito huomioiminen ja kuuleminen vaatii ammattilaisten omien työtapojen ja ennakkokäsitysten uudelleentarkastelua. Se myös kysyy kriittisyyttä lasten ja nuorten elämää ruotivia lausuntoja kohtaan ja sen pohtimista, missä määrin alaikäisillä itsellään on ollut mahdollisuus saada äänensä kuuluville heitä ja heidän

toimintaansa määrittävässä selvityksissä.

MEDIAN SEKSISISÄLLÖT TUTTUJA

Suomalaislapsille ja -nuorille median seksiä käsittelevät sisällöt ovat tutkimusten mukaan varsin tuttuja. Euroopan laajuisessa *EU Kids Online II* -tutkimuksessa kartoitettiin alaikäisten kokemuksia esimerkiksi avoimen seksuaalisista kuvista ja seksuaalisista viesteistä. Tutkimuksessa todettiin suomalaislasten ja -nuorten kohtaavan selvästi eurooppalaisia ikätovereitaan useammin seksuaalista sisältöä. (Kupiainen 2013.)

Vuonna 2013 kerättiin kansallisessa *Kouluterveyskyselyssä* ensimmäistä kertaa tietoa peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten, toisen asteen ja lukio-opiskelijoiden seksuaalikulttuureista internetissä. 48 % kyselyyn vastanneista 8.- ja 9.-luokkalaisista (74 % pojista ja 22 % tytöistä) ilmoittaa katsoneensa pornografiaa internetistä. Lisäksi 14 % peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista oli kuvannut tai katsonut webkameran avulla intiimejä kehon osia tai itsetyydytystä ja 20 % oli keskustellut netissä seksistä muun kuin terveydenhuollon ammattilaisen kanssa. Määrät ovat hieman suurempia toisen asteen ja lukio-opiskelijoiden keskuudessa. (THL 2014.)

Koska alaikäiset joko käyttävät tai tuottavat median seksisisältöjä, tulisi aihetta käsitellä mahdollisimman varhain.

Koska alaikäiset joko käyttävät tai tuottavat median seksisisältöjä, tulisi aihetta käsitellä mahdollisimman varhain.

Tavoitteena ei ole alaikäisten seksuaalioikeuksien kaventaminen pelottelun, rajoitusten ja kieltojen kautta. Kasvatuksen tavoitteena tulisi olla, että alaikäiset

kykenisivät erittelemään kriittisesti fiktiivisiä, stereotyyppisiä tai sukupuolittuneita seksuaalisuuden ja seksin representaatioita sekä tekemään vastuullisia valintoja omiin seksuaalioikeuksiin liittyen.

Alaikäiset tarvitsevat tukea esimerkiksi pornografian ja verkossa tapahtuvan seksuaalisen toiminnan arviointiin. Vahva ja monipuolinen medialukutaito antaa monenlaisia valmiuksia mediayhteiskunnassa toimimiseksi: Median mahdollisten riskien hallitsemisen lisäksi mediataidot olennaisesti lisäävät mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallisuuteen, kasvattavat valmiuksia yhä tietoisempien valintojen tekemiseen ja edistävät keinoja ymmärtää ja tulkita ympäröivää mediakulttuuria ja sen tapoja esittää seksuaalisuutta, sukupuolia ja seksiä.

SUOMALAISLASTEN NETINKÄYTTÖTAIDOT HYVÄT

Erilaiset mediat ovat vahvasti osa suomalaislasten arkea jo vauvaiästä lähtien (Suoninen 2014; 2013). Suomalaislapsilla on tutkimusten mukaan Euroopan parhaat tietotekniikan käyttötaidot, mikä auttaa osaltaan hallitsemaan riskejä, joita varhain aloitettu netinkäyttö saattaa tuoda tullessaan. Siksi verkkoympäristöissä kohdatut riskit verrattain harvoin materialisoituvat haitaksi, eli henkilön mielestä ei-toivotuksi seuraukseksi. (Kupiainen ym. 2011, 57.) Lasten hyvät netinkäyttötaidot selittynevät paitsi runsaalla ja monipuolisella median käytöllä myös kansallisella hyviin medialukutaitoihin liittyvällä linjauksella (OKM 2013), onnistuneilla tiedotuskampanjoilla, toimivalla lainsäädännöllä ja kasvattajien mediakasvatusvalmiuksilla (Haddon & Livingstone 2012, 2).

Tämä opas syventää lasten ja nuorten kanssa toimivien kasvattajien taitoja käsitellä median seksuaalisia sisältöjä. Oppaassa luodaan silmäys median vaikutustutkimuksiin ja niiden reunaehtoihin, jolloin kasvattajien ymmärrys median roolista alaikäisten kehityksessä vahvistuu. Siinä myös esitetään

tiivisti kuvaohjelmaluokittelun perusteet seksiä käsittelevien mediasisältöjen osalta. Näiden lisäksi oppaassa pureudutaan keskeisiin tutkimustuloksiin mm. alaikäisten pornografian käytöstä ja nuorten seksuaalisesta toiminnasta internetissä.

Oppaan erityinen painopiste on media- ja seksuaalikasvatusta edistävien asiantuntijatahojen materiaaleissa. Nostamme esille käytännöllisiä ohjeita, miten ottaa median seksuaaliset sisällöt kasvatuksen resurssiksi kokoamalla yhteen kotimaisia hyviä käytäntöjä media- ja seksuaalikasvatuksen saralta. Kannustammekin ottamaan käyttöön oppaassa olevat monet linkkivinkit median seksiä käsittelevien sisältöjen erittelyyn kouluikäisten kanssa!

Jotta kasvattajat osaisivat arvioida, millaisia asioita kullakin ikätasolla voi käsitellä, oppaassa esitellään tiiviisti *Seksuaalisuuden portaat* -tunnekasvatusmalli, jota voi soveltaa mediakasvatuksessa. Malli auttaa osaltaan ymmärtämään lasten ja nuorten tärkeitä kehitysvaiheita osana elämänkaarta. Kun jo pienestä pitäen puhutaan avoimesti kehonosista, tunteista, omista rajoista, toisten rajojen kunnioituksesta ja ihmissuhteista, kasvatus luo pohjan avoimelle ja luottamukselliselle seksuaalisuutta ja seksiä käsitteleville keskusteluille. *Seksuaalisuuden portaat* -malli huomioi yksilön iän ja kehityksen myötä tapahtuvat siirtymät, tavoitteiden, valmiuksien ja ihastusten kohteiden muuttuessa.

Lukuvinkki:

Lapset netissä –
Puheenvuoroja lasten ja
nuorten netin käytöstä
ja riskeistä

A large teal speech bubble with rounded corners and a tail pointing downwards and to the left. The text is centered within the bubble.

MEDIAN
VAIKUTUSTUTKIMUKSET

Koska mediakulttuuri on keskeinen lasten ja nuorten oppimis- ja toimintaympäristö, huoli median roolista seksuaalikasvattajana ei ole täysin aiheeton. Esimerkiksi pornografian lisääntynyt tarjonta ja helpottunut saatavuus ovat johtaneet siihen, että yhä useampi alaikäinen on joko vahingossa tai tietoisesti nähnyt suorasukaisia seksikuvauksia esimerkiksi internetissä (Mitchell ym. 2003; Wolak ym. 2007; Sørensen ja Knudsen 2007; EU Kids Online 2014).

HUOLI MEDIAN VAIKUTUKSISTA

Koska lapset ja nuoret todistetusti kohtaavat ilmeisen seksuaalista mediakuvastoa, on ymmärrettävää, että huoli esimerkiksi pornografian mahdollisista haittavaikutuksista on hallinnut julkista keskustelua. Jotkut kommentaattorit ovat esittäneet, että seksuaalinen mediakuvasto normalisoi seksintäyteistä maailmaa lapsille ja nuorille. Erilaisiin selvityksiin ja median vaikutustutkimuksiin vedoten jotkut puolestaan väittävät, että pornografia lisääsi nuorten vastuutonta seksuaalista käyttäytymistä ja että sen katsominen ennustaisi yhä varhaisempia yhdyntäkokemuksia, seksuaalisen väkivallan lisääntymistä, seksuaalisten asenteiden ja moraalikäsitteiden höllentymistä sekä lisääntynyttä lasten ja nuorten seksuaalista aktiivisuutta. (Ks. yhteenvetona Salokoski ja Mustonen 2007, 63–66; kotimaisesta keskustelusta katso esim. Martsola ja Mäkelä-Rönholm 2006; Näre 2006; Niemi 2011.) Edellä kuvaillut käsitykset eivät lopulta useinkaan perustu tutkimustietoon, vaan heijastavat lähinnä aikuisten pelkoja ja huolia oletetuista median vaikutuksista (ks. esim. Spišák 2016a; Spišák & Paasonen 2016).

Kansallisesti kattava *Kouluterveyskysely* kerää vertailukelpoista tietoa nuorten elinoloista, koetusta seksuaaliterveydestä ja terveystottumuksista. Siitä piirtyy varsin erilainen kuva

suomalaisnuorten seksuaalisuudesta kuin mediavälitteiset kohut ja suoranaiset moraalipaniikit antavat olettaa.

Väite, että nettipornon aikakaudella elävät nuoret olisivat seksuaalisesti aktiivisempia ja holtittomampia kuin nuoruuttaan aikaisemmin eläneet, ei *Kouluterveyskyselyn* tulosten perusteella pidä paikkaansa. Päinvastoin, kyselyn tulokset osoittavat, että maamme 8.- ja 9.-luokkalaisten seksuaalikokemusten, kuten suutelon, hyväilemisen ja yhdyntöjen, määrä on vähentynyt 2000-luvun aikana (THL 2014; Puusniekka ym. 2012).

Alaikäisten seksuaalikokemukset ovat vähentyneet 2000-luvun aikana.

Myös teini-ikäisten raskaudenkeskeytykset ovat vähentyneet maassamme 2000-luvulla.

Tällä hetkellä raskaudenkeskeytyksiä tehdään alle 20-vuotiaille vähemmän kuin kertaakaan sitten vuoden 1970 raskaudenkeskeyttämistä koskevan lainsäädännön voimaantulon. (THL 2016.)

Tutkimusten tulokset seksuaalikokemusten ja teini-ikäisten raskaudenkeskeytysten vähentymisestä antavat ymmärtää, että tämän päivän nuoret tekevät vastuullisempia ja seksuaaliterveyttä edistävämpiä ratkaisuja kuin heitä edeltävät sukupolvet nuoruudessaan. Vaikka suomalaisnuorten pornonkulutus on eri arvioiden mukaan lisääntynyt 2000-luvulla, varsinaiset seksuaalikokemukset vähenevät. Samanlaisia havaintoja on useista eri maista.

FINSEX-tutkimushankkeessa (ks. esim. Väestöliitto 2016) on jo vuosikymmeniä seurattu suomalaisten aikuisten seksuaalielämässä tapahtuvia muutoksia. Siinä on mm. havaittu, että aikuisväestön asenteet pornografiaa kohtaan

ovat pitkällä aikavälillä lieventyneet (Kontula 2008). *FINSEXin* mukaan erityisesti alle 35-vuotiaiden elämää koskee yleinen seksuaalisuuden liberalisoituminen, johon liittyy myös se, että seksitavat ovat monipuolistuneet. Alaikäisten asenteissa mahdollisesti ilmeneviä muutoksia ei siis tule tarkastella tyhjiössä vaan osana muun väestön seksuaaliasenteissa tapahtuneita siirtymiä. Mikäli siis aikuisväestön asenteet esimerkiksi pornografiaa kohtaan ovat keventyneet ja aikuiset kuluttavat sitä enemmän, on ymmärrettävää, että pornografiset sisällöt esiintyvät myös osana alaikäisten mediakulttuuria.

VAIKUTUSTUTKIMUSTEN REUNAEHDOT

Eri alojen tutkijat ovat jo useamman vuosikymmenen ajan kiistelleet siitä, miten median seksuaaliset sisällöt vaikuttavat. Jochen Peter ja Patti M. Valkenburg (2016) kävivät läpi vuosien 1995–2015 aikana vertaisarvioituissa tieteellisissä lehdissä julkaistuja vaikutustutkimuksia (66 määrällistä ja 9 laadullista tutkimusta), joissa käsiteltiin alaikäisten pornografiasuhdetta. He totesivat, että läpikäytyt tutkimukset sisältävät niin paljon metodologisia ja teoreettisia vajavaisuuksia, ettei päteviä, kausaalisia johtopäätöksiä pornografian vaikutuksista alaikäisiin voida luotettavasti osoittaa. Vaikka Peter ja Valkenburg löysivät yhteyksiä esimerkiksi pornografian ja sukupuolistereotyyppisten asenteiden, seksuaalisen aktiivisuuden ja seksuaalisen suvaitsevaisuuden välillä, korrelaatio asioiden välillä ei silti todista syy-seuraussuhdetta eli kausaliteettia. Peter ja Valkenburg korostavatkin aiheellisesti, että median vaikutustutkimukset eivät anna yksiselitteistä vastausta siihen, miten mediasisällöt itsessään todellisuudessa vaikuttavat alaikäisiin.

Median vaikutustutkimusten ongelma onkin se, että median omavaikutusta ei pysty eristämään muista elinympäristön vaikutuksista (Salokoski ja Mustonen 2007, 15.) Tämän hetken

Median omavaikutusta ei pysty eristämään muista elinympäristön vaikutuksista.

käsityksen mukaan median vaikutukset korostuvat erityisesti silloin, kun lapsen tai nuoren kasvuympäristössä muutkin mallit toimivat samansuuntaisesti kuin median tarjoamat mallit. Tarja Salokoski ja Anu Mustonen (2007, 16) puhuvat kehävaikutusten kierteestä: niiden kohdalla, jotka ovat persoonallisten ominaisuuksiensa ja tulkintakehystensä suhteen vastaanottavia median vaikutuksille ja joiden läheinen kasvuympäristö vahvistaa median viestejä, vaikutukset korostuvat voimakkaammin.

Euroopan laajuisessa *EU Kids Online II* -tutkimuksessa (2014) havaittiin kiistatta se, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat lapset ja nuoret, siis ne, joilla on elinpiirissään esimerkiksi köyhyyttä, perheen sisäisiä mielenterveys- ja päihdeongelmia, yksinäisyyttä ja syrjäytyneisyyttä, ovat alttiimpia median mahdollisille riskeille. Myös Peter ja Valkenburg (2016) korostavat tutkimusyhteenvedossaan, että vaikka pornografian kulutuksella saattaa olla yhteyksiä esimerkiksi alaikäisten seksiä koskeviin asenteisiin tai -käyttäytymiseen, kausaalisia syy-seuraussuhteita median osaan lasten ja nuorten seksuaalisessa kehityksessä ei voida suoraviivaisesti ja kiistattomasti todentaa.

Median vaikutustutkimuksia on voimakkaasti arvosteltu erityisesti siksi, että ne keskittyvät lähinnä median mahdollisiin haittavaikutuksiin jättäen huomiotta median myönteiset vaikutukset yksilöiden elämässä (ks. esim. Buckingham ja Bragg 2004, 10). Koska median mahdolliset vaikutukset esimerkiksi asenteisiin ovat herättäneet yleistä huolta ja keskustelua, tutkimukset aiheesta painottuvatkin paljolti oletettuihin kielteisiin vaikutuksiin. Median vaikutustutkimuksissa ei myöskään huomioida, että mediasuhde on aina yksilöllinen. Näin

ollen yleisiä totuuksia minkään nimenomaisen mediasisällön seurauksista ei voida luotettavasti todentaa.

Median mahdollisia vaikutuksia ei voi kuitenkaan vähätellä tai ohittaa kokonaan. Esimerkiksi toistuvasti samankaltaisiin representaatioihin törmääminen saattaa vaikuttaa yksilöiden mielikuviin ja asenteisiin (yhteenvetona ks. Salokoski & Mustonen 2007, 35–38). Miltei millä tahansa median sisällöllä voi olla mahdollisuus aiheuttaa joillekin käyttäjille jonkinasteisia ongelmia joissakin olosuhteissa. Vahva ja monipuolinen medialukutaito antaa yksilötasolla valmiuksia eritellä mediasisältöjä, niissä esitettyjä toimintamalleja ja asenteita.

Lukuvinkki:

Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin

OTA KÄYTTÖÖN!

Mediakartan tuntijat

Materiaalin avulla lapsi tai nuori voi oppia tunnistamaan ja tiedostamaan median herättämiä tunteita sekä tunteisiin vetoavia vaikutuskeinoja ja tiedostamaan niiden merkityksen myös omassa toiminnassaan.

Materiaalissa tuetaan tunteiden käsittelyä myös antamalla ohjeita omien mediasisältöjen tekemiseen.

OTA KÄYTTÖÖN!

Tunteiden verkko

Aineisto käsittelee tunteita verkkoympäristössä, oman seksuaalisuuden esiin tuomista netissä sekä seksiin liittyvän tiedon ja keskustelun luotettavuutta. Siihen kuuluu seitsemän videota, joita voi hyödyntää mediakasvatuksessa keskustelun pohjana.

KUVAOHJELMALUOKITTELU
JA SEKSI

Yksi tapa arvioida elokuvia, tv-ohjelmia ja pelejä on tutustua kuvaohjelmaluokittelun perusteisiin. Kuvaohjelmalaki, johon ikäraajat perustuvat, on lastensuojelulaki. Kuvaohjelmaluokittelun tehtävä on edistää lapsille suotuisaa mediaympäristöä.

IKÄRAJAT JA SISÄLTÖSYMBOLIT

Suomessa myytävät, esitettävät tai vuokrattavat kuvaohjelmat, eli elokuvat, televisio-ohjelmat ja digitaaliset pelit, on merkittävä ikärajalla ja sisältösymbolilla. Ikärajamerkintä on osoitus siitä, että ohjelman haitallisuus on arvioitu. Ikärajoilla pyritään suojelemaan lapsia heidän ikätasolleen haitallisina pidetyiltä sisällöiltä, eli erityisesti väkivaltaisilta, ahdistavilta ja seksuaalisilta sisällöiltä tai päihteiden käytön kuvauksilta. Ikäraajat eivät ole ikäsuosituksia tietyn ikäisille. Kaikille sallittu ohjelma ei siis automaattisesti tarkoita lastenohjelmaa, vaan että ohjelmassa ei ole kuvattu väkivaltaa, seksiä, ahdistavuutta tai päihteidenkäyttöä. Ikäraajat ovat sitovia eli kuvaohjelmaa ei saa esittää, vuokrata tai myydä ikärajaa nuoremmalle.

Sisältösymbolit kertovat, millaisten lapsille haitallisiksi arvioitujen sisältöjen vuoksi ohjelmalla on kaikille sallittua korkeampi ikäraja. Lapsen kyky ymmärtää ja tulkita mediaa on riippuvainen sekä tiedollisista- että tunnetaidoista, jotka kehittyvät iän myötä. Niissä voi olla suuriakin yksilöllisiä eroja, joten huoltajien tulee viime kädessä arvioida, sopiiko jokin kuvaohjelma juuri omalle lapselle.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin KAVIn Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö on kouluttanut kuvaohjelmaluokittelijoita arvioimaan kuvaohjelmien sisältöjä ja valvoo heidän toimintaansa. Luokittelijat on koulutettu käyttämään arviointien pohjana 37-kohtaista kriteeristöä.

SEKSI KUVAOHJELMISSA

Yksittäiset seksikohtaukset eivät aina nosta ohjelman ikärajaa, vaan luokittelijat arvioivat myös ohjelman kokonaisuutta. Alastomuus tai rivo kielenkäyttö eivät sellaisenaan ole ikäraja-perusteita. Ikäraja-arvioinnissa keskeisintä on seksin esitystapa. Erityisesti väkivallan yhdistäminen seksuaalisuuden kuvauksiin nostaa kuvaohjelman ikärajaa.

Yksittäiset seksikohtaukset eivät aina nosta ohjelman ikärajaa, vaan luokittelijat arvioivat myös ohjelman kokonaisuutta.

Elokuvien, televisio-ohjelmien tai digitaalisten pelien seksuaalinen sisältö voidaan määrittellä viitteelliseksi tai suoraksi kuvaukseksi. Viitteellisen kuvauksen muotoja ovat seksistä puhuminen, suuteleminen, syleily, seksuaaliset viittaukset ja symbolit. Suoran kuvauksen muotoja ovat esileikin, yhdyntään tai masturbaation erittäin yksityiskohtainen kuvaus.

Pornografisessa kuvauksessa seksuaalinen sisältö on hallitsevaa. Kovassa pornografiassa (ikäraja 18) seksiaktit esitetään erittäin yksityiskohtaisesti ja pitkitetysti, sukuelimet esitetään läheltä kuvattuna. Pehmeässä pornografiassa (ikäraja 16) seksin kuvaustapa on yksityiskohdiltaan peitellympää.

Suomessa kova pornografia on luokiteltu yksiselitteisesti vain aikuisille tarkoitetuksi sisällöksi ja se on varustettu ikärajamerkinnällä 18. Vain aikuisille tarkoitettujen ohjelmien luovuttaminen alaikäiselle on rikos. Rikoslaki kieltää lisäksi lapsi-, eläin- ja väkivaltapornografian esittämisen ja levittämisen sekä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaavan materiaalin hallussapidon.

Mediakasvatuksessa tulisi käsitellä kuvaohjelmien seksisisältöjä mahdollisimman varhain. Median seksiä käsitteleviin sisältöihin liittyvät varsin erilaiset ikärajalukittelut ja seksuaalisuutta rajaavat lait kiinnostavat erityisesti teini-ikäisiä (Spišák 2016a).

Kasvatuksen tavoitteena ei ole rangaistuksilla ja oletetuilla haittavaikutuksilla pelottelu, vaan se, että alaikäiset kykenisivät tekemään vastuullisia mediavalintoja ja erittelemään kriittisesti näkemiään seksin ja seksuaalisuuden kuvauksia (Spišák 2016a). Monipuoliset mediataidot auttavat seksiä sisältävien mediasisältöjen käsittelyssä sekä niissä esitettyjen toimintamallien ja asenteiden pohdiskelussa.

Lukuvinkki:

[Kuvaohjelmalaki](#)

OTA KÄYTTÖÖN!

[Ikärajat.fi](https://www.ikarajat.fi)

Hae televisio-ohjelmien, elokuvien ja digitaalisten pelien ikärajoja.

Tutustu ikärajojen perusteisiin ja sisältösymboleihin.

Lue ikärajapäätöksistä.

Lataa ja tilaa maksuttomia materiaaleja.

OTA KÄYTTÖÖN!

[Media-avain.fi](https://www.media-avain.fi)

Etsi ennakkotietoa elokuvista.

Hyödynnä eväitä elokuvaelämysten purkamiseen.

Tutustu asiantuntijaraadin arvioihin teatterilevitykseen tulevien elokuvien arvomaailmasta, roolimalleista ja vauhdikkuudesta.

A large teal speech bubble graphic with rounded corners and a tail pointing downwards and to the left. The text is centered within the bubble.

ALAIKÄISET
JA PORNOGRAFIA

Pornografian käytön yleisyyttä selvittäneiden tutkimustulosten (mm. Kupiainen 2013; THL 2014) valossa voisi ajatella, että nettiporno olisi kietoutunut osaksi teini-ikäisten verkkokulttuuria. Suurin osa näkee pornografiaa ensimmäisen kerran ennen seksielämän aloittamista. Suomalaiset nuoret vaikuttavat tuntevan pornografian hyvin ja he myös keskustelevat siitä paljon. (Sørensen ja Knudsen 2007; Rinkinen ym. 2012.) Sekä kansalliset että kansainväliset tutkimukset (ks. mm. Sørensen ja Knudsen 2007; Kupiainen 2013; THL 2014a; Buckingham & Chronaki 2014) osoittavat että esimurrosikäisiä lapsia nuoremmat hyvin harvoin altistuvat pornografialle tai tietoisesti hakeutuvat sen ääreen. Kansainvälisessä tutkimuksessa vedenjakajana on pidetty 13 vuoden ikää (Buckingham & Chronaki 2014, 306), jolloin nuoret alkavat hakeautua seksiä käsittelevien mediasisältöjen pariin.

NUORET REALISTISIA PORNON TULKITSIJOITA

Riskikeskeistä keskustelua alaikäisistä pornografian ”uhreina” leimaa ikävän usein täydellinen lasten ja nuorten ohipuhuminen. Julkinen keskustelu ei yleensä tavoita niitä sävyjä, joilla nuoret itse luonnehtivat ja tulkitsevat pornografiaan liittyneitä mediakokemuksiaan. Vuonna 2012 julkaistussa tutkimuksessa suomalaistytöjen todettiin olevan realistisia pornografian tulkitsijoita, jotka pystyvät hyvin arvioimaan pornon fiktiivisyyttä. Samaisessa tutkimuksessa tosin havaittiin, että vaikka porno koettiin fiktiivisenä ja epätodellisenä, 38 % vastanneista arveli, että pornosta voisi oppia uusia tietoja ja taitoja. (Rinkinen ym. 2012.) Tuoreista tutkimuksista puolestaan käy ilmi, että suomalaisnuoret eivät ota mediassa esitettyjä ilmeisen seksuaalisia representaatioita annettuina vaan suhtautuvat niihin refleksiivisesti. He pääsääntöisesti ymmärtävät, että pornografia on määritelty alaikäisille

soveltumattomaksi aineistoksi. Heillä on myös kompetenssia tarkastella pornografian fiktiivisiä seksin kuvauksia suhteessa koettuun seksuaalisuuteen ja seksiin. Nuoret kyseenalaistavat julkisen keskustelun riskikeskeisyyden vaatimalla tarkempia määrittelyjä pornografiasta alaikäisiin kohdistuvalle haitalle. He myös peräänkuuluttavat laadukkaampaa media- ja seksuaalikasvatusta ja refleктоivat seksuaalisuutta rajaavia ja määritteleviä lakeja ja yhteiskunnallisia normeja. (Spišák 2016a; 2016b.)

Pornografiasta puhutaan kasvatuksen piirissä pääosin riskinä ja mahdollisesti haittaa aiheuttavana mediasisältönä. Riskinäkökulma jättää tarkoituksella huomioimatta median seksiä käsittelevien sisältöjen positiiviset puolet yksilöiden elämässä. Tutkimuksista käy ilmi, että erityisesti vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret ovat kokeneet hyötyneensä pornografiasta tutkiessaan omaa seksuaalisuuttaan (ks. esim. Rothman ym. 2015), sillä formaali seksuaalikasvatus on usein heteronormatiivista eikä tavoita vähemmistönuoria parhaalla mahdollisella tavalla. Pornografia voi toimia eräänlaisena peilinä omien mieltymysten tarkastelussa.

KUINKA PUHUA PORNOSTA ESITEINILLE?

Kouluikäiset lapset, jotka jo käyttävät eri mediavälineitä varsin itsenäisesti ja ymmärtävät, mitä seksi on, tarvitsevat asianmukaista ja ikätasoista tietoa median tavoista kuvata seksiä. Kun esimurrosikäiselle puhutaan pornografiasta, se voidaan yksinkertaistaen määritellä aikuisille suunnatuksi sisällöksi, joka tähtää seksuaaliseen kiihottumiseen. Heille voi myös kertoa, että pornossa kuvataan usein hyvin yksityiskohtaisesti ja liioitellen erilaisia seksuaalisia tilanteita, seksiä ja sukupuolielimiä videoiden näyttävyyden lisäämiseksi. Porno tuottavat niin pornoteollisuuden ammattilaiset kuin amatööritkin.

Pornovideoilla nähtävät asennot ja seksitekniikat on tarkkaan suunniteltu – ei näyttelijöiden nautinnon lisäämiseksi vaan videon näytettävyyden takaamiseksi.

Esiteineille kannattaa kertoa, että vaikka pornossa kuvataan sitä, kuinka ihmiset mahdollisesti voisivat harrastaa seksiä, todellista seksiä porno ei kuitenkaan ole. Edes amatööriporno ei useinkaan kuvaa todellisia seksitilanteita sinänsä. Erityisesti ammattimaisesti tuotetussa pornossa videot ovat tarkkaan käsikirjoitettuja ja näyteltyjä. Voidaan

myös puhua eräänlaisesta ”pornokoreografiasta”, jolloin videolla nähtävien seksitekniikoiden ja -asentojen järjestys on etukäteen tarkoin suunniteltu. Tätä suunnitelmaa ei tehdä videolla esiintyvien henkilöiden nautinnon lisäämiseksi vaan videon näytettävyyden takaamiseksi. Nuorille kannakin mainita, että pornosta ei välttämättä saakaan tietoa siitä, millainen seksi tuntuisi mahdollisimman hyvältä. Lisäksi pornovideoissa hyödynnetään erilaisia elokuvallisia keinoja, kuvakulmia ja leikkauksia, ja kuvia myös käsitellään digitaalisesti näytettävyyden lisäämiseksi.

Nuoret tietävät varsin hyvin, että Suomessa pornografia on luokiteltu yksiselitteisesti vain aikuisille tarkoitetuksi sisällöksi ja että pornovideot ovat kielletty alle 18-vuotiailta (Spišák 2016a). Nuorille voi kertoa, että pornon ikäraja perustuu kuvaohjelmalakiin, jonka tarkoitus on suojella alaikäisiä ohjelmien mahdollisilta haitallisilta vaikutuksilta. Vain aikuisille tarkoitettujen ohjelmien luovuttaminen alaikäiselle on rikos.

Erityisesti vanhemmat teini-ikäiset ovat tietoisia, että porno on lajityyppi, jossa on lukuisia erilaisia alalajeja omine kerronnan ja estetiikan tapoineen (Spišák 2016a). Se, mikä miellyttää yhtä, ei välttämättä miellytäkään toista aivan samoin kuin eri

musiikkigenret jakavat mielipiteitä. Jotkut pornon alalajeista saattavat tuntua jopa vastenmielisiltä, jolloin niitä ei halukaan katsoa. Nuorten kannattaa olla tietoisia seksuaalisuuteen liittyvistä vuorovaikutustaidoista. Vaikka pornosta saa vihiä siitä, millaisia juttuja seksiin mahdollisesti kuuluu, on syytä muistaa, että eri ihmisistä erilaiset asiat tuntuvat hyviltä. Läheisyys ja seksi vaatii aina molemminpuolista luottamusta, keskustelua ja kokeilua, seksissä kun ei ole kyse kaiken kattavasta tekniikkarepertuaarista toisin kuin pornossa saatetaan antaa ymmärtää. Pornosta ei siis kannata ottaa suoraviivaisesti oppia oman elämän petipuuhiin, vaan seksuaalisuuteen on hyvä tutustua rauhassa omassa kehossa heräävien tuntemusten kautta ja kumppanin kanssa avoimesti keskustellen.

MILLOIN PORNOSTA SAATTAA KOITUA ONGELMIA?

Seksi on näkyvä osa mediakulttuuria lievistä seksuaalisista viittauksista kovaan pornografiaan. Erityisesti pornografiassa kuvataan asioita ja tilanteita, joita alaikäinen ei pysty täysin ymmärtämään ja käsittelemään. Lasten silmissä seksivideot äänitehosteineen saattavat näyttää jopa väkivaltaisilta. Pornografia saattaa herättää voimakkaita tunteita niin alaikäisissä kuin aikuisissakin. Jotkut siinä kuvatut asiat saattavat myös järkyttää erityisesti niitä, jotka eivät ymmärrä pornoalan tuotantomekanismia.

Vaikka pornon mahdollisia haittavaikutuksia on tutkimuksilla vaikea todentaa, saattaa liiallisella pornon kulutuksella olla haitallisia vaikutuksia joillekin yksilöille. Jotkut nuoret kertovat, että pornon katselu on ikään kuin riistäytynyt käsistä, jolloin siitä on tullut pakonomaista ja siten nuoren elämää haittaavaa. Toiset taas ovat törmänneet videoihin, joiden sisältö on järkyttänyt heitä. Jotkut kertovat pornon katselun aiheuttaneen syyllisyyden ja häpeän tunteita, kun taas toiset nuoret kertovat

harmistuneensa siitä, että ovat saaneet selville kumppaninsa katsovan pornoa. (Spišák 2016a; 2016b.) Nuorta kannattaa rohkaista hakemaan keskusteluapua, mikäli median seksiä käsittelevät sisällöt askarruttavat. Erityisesti ne nuoret, jotka kokevat pornon katselun riistäytyneen hallinnasta tai jotka ovat ahdistuneet näkemästään, tarvitsevat luottamuksellista apua mielen rauhoittamiseksi. Usein keskusteluapu riittää.

PORNOSTA PITÄÄ PUHUA

Mediankäyttöön mahdollisesti liittyviä riskejä tulisi käsitellä avoimesti ja neutraalisti, ilman tunnekylläisiä reaktioita. Lapsilla ja nuorilla on pääsy nettiin miltei mistä vain, joten heidän on hyvä tiedostaa netinkäyttöön liittyvät mahdolliset riskit ja käyttöä koskevat mahdolliset rajoitukset sekä niiden perustelut riittävän hyvin. On kuitenkin tärkeä muistaa, että monipuolisia mediataitoja voi harjoitella vain medioiden käytöllä. Euroopan laajuinen *EU Kids Online II* -tutkimus osoitti, että median riskien kohtaaminen ja resilienssin kehittyminen kulkevat käsi kädessä. Mediakasvatuksen lisäksi riskeille altistuminen harjoituttaa monipuolisia turvataitoja ja lisää kyvykkyyttä kohdata ongelmanratkaisukeskeisesti kielteisiä mediakokemuksia. (EU Kids Online 2014.)

Jos pornosta puhutaan aina vain haittaa tuottavana ongelmana, nuori voi kokea, että siitä kiihottuminen on kieroutunutta.

Pornografiaa ja muita median seksikuvauksia tulisi käsitellä lasten ja nuorten kanssa mahdollisimman neutraalisti ja reflektoiden. Jos esimerkiksi pornosta puhutaan vain ongelmana, voi nuori kokea, että siitä kiihottuminen on kieroutunutta. Koska mediasuhde on aina hyvin yksilöllinen ja koska

median vaikutukset vaihtelevat yksilöittäin ja kehitysvaiheesta riippuen, lapsille ja nuorille tulisi taata turvallinen ilmapiiri, jossa esimerkiksi seksuaalisiin mediakuvastoihin liittyviä tunteja voidaan purkaa ilman syyllisyyden ja häpeän tunteita.

Pornografiaa voidaan käsitellä esimerkiksi oppitunneilla ottamalla nuorten näkemykset mediavälitteisistä seksin kuvauksista opetuksen resurssiksi (Spišák 2016a; 2016b). Median tapoja kuvata seksuaalisuutta voidaan puida myös nuorten mediakulttuurin kautta hyödyntämällä esimerkiksi musiikkivideoita, lyriikoita, julkkiksista kertovia lehtijuttuja, televisiosarjoja ja somekeskusteluita.

Lukuvinkki:

Mitä pojat todella haluavat
tietää seksistä

OTA KÄYTTÖÖN!

Seksiä mediassa

Mediataitokoulussa julkaistu aineisto sopii apuvälineeksi yläkouluille median seksikuvausten käsittelemiseksi. Aineistossa nuorten mielipiteillä on keskeinen sija.

OTA KÄYTTÖÖN!

Lapsi ja netin pornografia

Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisema opas tarjoaa käytännöllisiä ohjeita, kuinka keskustella lapsen kanssa nettipornosta.

SEKSUAALITERVEYSPALVELU NUORILLE

e-Talo

10–28-vuotiaille nuorille ja nuorille aikuisille tarkoitettu nettineuvonta- ja tukipalvelu, jossa nuoret kohtaa nuorisotyön ammattilainen ja koulutettu seksuaalineuvoja. Teematiedoista löytyy tietoa murrosiästä, seksistä ja seksuaalisuudesta, mediasta ja pelaamisesta.

SEKSUAALITERVEYSPALVELU NUORILLE

Poikien puhelin

Väestöliiton Poikien Puhelin on auttava puhelin- ja chat-palvelu alle 20-vuotiaille pojille ja nuorille miehille. Yhteydenottoihin vastaa ammatillisesti poikien maailmaan perehtynyt mies. Toimintaperiaatteena on antaa suoria vastauksia suoriin kysymyksiin. Yhteydenotot käsitellään anonymisti ja luottamuksellisesti.

SEKSUAALITERVEYSPALVELU NUORILLE

Seksuaalineuvonta-asema

Sexpo-säätiön Seksuaalineuvonta-asema tarjoaa maksutonta neuvontaa seksuaalisuuden, seksin ja ihmissuhteiden kysymyksissä. Neuvonta voi tapahtua kasvokkain, Skypen välityksellä, netissä ja puhelimitse anonyymisti ja luottamuksellisesti. Kaikki neuvonta-
asemalla palvelevat henkilöt ovat koulutettuja seksuaalineuvojia tai -terapeutteja.

SEKSUAALITERVEYSPALVELU NUORILLE

Nettivastaanotto

Väestöliiton nettivastaanotolla seksuaaliterveyden asiantuntijat vastaavat murrosikään, seksuaaliterveyteen ja seksuaalisuuteen liittyviin kysymyksiin. Palvelu on maksuton, ja keskusteluja voi käydä anonyymisti.

SEKSIÄ KOSKEVAT VIESTIT

Yksi kasvatukseen liittyvä haaste on se, että nuorilla on paljon kysymyksiä seksistä ja seksuaalisuudesta, joihin he eivät koe saavansa vastauksia lähipiirinsä aikuisilta tai koulusta (ks. esim. Anttila 2012; Spišák 2016a). Seksuaalikasvatusta yleensä suunnitellaan aikuisten ehdoilla, eikä lasten ja nuorten toiveita juurikaan kuunnella, kun päätetään kyseisen kasvatuksen sisällöistä ja menetelmistä. Kenties osaksi tästä syystä yhä useammat alaikäiset päättävät etsiä vastauksia seksiä ja seksuaalisuutta koskeviin kysymyksiinsä muualta kuin kotoa tai koulusta.

Internet on merkittävä seksuaalisuuden tutkiskelun ja seksuaalisen kokeilun areena nuorille. Netistä haetaan tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Tietolähteiksi käyvät paitsi nuorille suunnatut verkkoauttamis- ja neuvontapalvelut ja tietosivustot, myös aikuisille suunnatut pornografiset nettisisällöt. Tiedon hakemisen lisäksi nuoret mm. kokeilevat verkossa erilaisia seksuaalisia identiteettejä, lähettelevät seksiviestejä, tutkailevat omia fantasioitaan, harjoittelevat kaapista ulos tulemista, käyttävät nettiä seurusteluun ja kokeilevat seksuaalisuuden erilaisia ilmentymiä yhdessä vertaistensa kanssa (Nielsen ym. 2015).

SEKSIIN LIITTYVÄT VIESTIT OSA NETTIKULTTUURIA

Suomalaislapset sekä vastaanottavat että lähettävät seksiin liittyviä viestejä. *Kouluterveyskyselyn* mukaan 20% peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista (tytöistä 23%, pojista 18%) on keskustellut seksistä muun kuin terveydenhuollon ammattilaisen kanssa netissä. Lisäksi 14 % 8.- ja 9.-luokkalaisista on kuvannut tai katsonut webkameran avulla intiimejä kehon osia tai itsetyydytystä ja 3% on levittänyt omia intiimejä kuvia muiden nähtäväksi. Määrät ovat jonkin verran suurempia toisen asteen ja lukio-opiskelijoiden keskuudessa. (THL 2014a.)

Kouluterveyskyselyn tulokset eivät kuitenkaan kerro webkamera-avusteinen verkkoseksin tarkempaa kontekstia. Todennäköistä on, että verkkoseksiä harrastetaan lähinnä oman kumppanin kanssa. Kyselystä ei käy myöskään ilmi se, millaisia seksiin liittyviä keskusteluita viidennes peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista on käynyt. Keskustelut ja viestit voivat olla monenlaisia, esimerkiksi kavereiden lähettämiä pilaviestejä, ikätoverin lähestymisyriytyksiä, pornosivujen mainoksia, toivottua ja suostumuksellista nettiseksiä tai aikuisen yhteydenottoja. Viestien sisältö ja konteksti voi vaihdella rajusti, jolloin myös niiden aikaansaamat reaktiot viestien vastaanottajassa vaihtelevat. Seksiin liittyvät keskustelut voivat myös merkitä eri asioita eri ihmisille: Se voi kattaa esimerkiksi keskustelun murrosikään liittyvistä kehitysvaiheista ja ehkäisystä, alastonkuvien lähettämisen, roolipelien seksikohtaukset, ehdotukset tapaamisesta seksin merkeissä ja vitsit, joissa on seksuaalinen sävy. Seksiin liittyvät keskustelut voivat myös olla yksityisiä kahdenkeskisiä viestejä, ryhmächatteja tai julkisia keskusteluita yhteisöpalveluissa.

Silja Nielsen (2014) selvitti pro gradu -tutkielmassaan suomalaistytöjen kokemaa seksiin liittyvää viestittelyä internetissä. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksella, johon vastasi 1269 suomalaista, internetiä aktiivisesti käyttävää nuorta. 65 % kyselyyn vastanneista on vastaanottanut internetissä seksiin liittyviä viestejä. Viidennes vastaajista taas kertoi itse lähettäneensä ainakin yhden seksiin liittyvän viestin netissä.

Tutkimus osoittaa, että seksiin liittyvien viestien kohdalla, samoin kuin seksiä käsittelevien mediasisältöjen kohdalla ylipäätään, iällä on suuri merkitys. Mitä vanhemmasta lapsesta on kyse, sitä myönteisemmin hän suhtautuu esimerkiksi netissä kohtaamiinsa seksiin liittyviin tilanteisiin. Iän karttuessa kasvaa myös todennäköisyys hakeutua seksisisältöjen pariin oma-aloitteisesti. (Temple ym. 2012; Kerstens & Stol 2014; Nielsen 2014; Buckingham & Chronaki 2014.) Nielsenin aineistossa 62

% vastanneista tytöistä oli saanut ensimmäisen seksiin liittyvän viestin ollessaan 11–13-vuotias (Nielsen 2014, 18).

MONIMUOTOINEN SEKSIVIESTIKULTTUURI

Nielsen (2014) havaitsi, että tyttöjen seksiin liittyvien viestien kulttuuri netissä on varsin monimuotoinen. Julkisessa keskustelussa lasten internetissä saamat seksiin liittyvät yhteydenotot tuomitaan yksiselitteisesti haitallisiksi. Lähettäjien epäillään yleensä olevan aikuisia. Nielsenin kyselytutkimuksen

Nuorilla on valikoima keinoja, joilla he käsittelevät ei-toivottuja seksiin liittyviä nettiviestejä.

perusteella seksiin liittyviä viestejä on saatu kaikenlaisilla nettisivustoilla, muttei suinkaan vain aikuisilta; lähettäjinä on paljon myös muita lapsia ja nuoria. Ilmeisen moni tyttö toivoo aineiston mukaan saavansa seksiin liittyviä viestejä vertaisiltaan ja lähettää niitä myös itse.

Merkittävä osa vastaajista ei pohdi viestejä sen tarkemmin: Ne koetaan luonnolliseksi osaksi nettikulttuuria tai niiden ajatellaan olevan harmittomia. Nielsenin aineiston analyysi osoittaa, että riskien lisäksi tyttöjen nettiseksikulttuuriin kuuluu paljon positiivisiksi koettuja asioita. Tytöt esimerkiksi pelaavat keskenään seksuaalissävytteisiä roolipelejä, harrastavat nettiseksiä omana itsenään, juttelevat toisten kanssa kokemuksista ja oppivat lisää seksiin liittyvistä asioista. (Nielsen ym. 2015.)

EI-TOIVOTTUJA VIESTEJÄ OSATAAN KÄSITELLÄ

Nielsenin graduun perustuva aineisto myös osoittaa selkeästi,

että tytöillä on valikoima keinoja, joilla he käsittelevät ei-toivottuja seksiin liittyviä viestejä. Ensinnäkin nuoret ymmärtävät, että netinkäyttötaitoihin liittyy kiinteästi kyky ottaa vastaan ja suodattaa ikäviäkin kommentteja ja yhteydenottoja. He tunnistavat pilaviestit jättäen ne omaan arvoonsa. He myös aktiivisesti hyödyntävät palveluiden yksityisyyttä edistäviä sovelluksia ja työvälineitä, joilla voi estää häiritsevää henkilöä ottamaan yhteyttä. Lisäksi nuoret raportoivat häiritsevistä henkilöistä käyttämänsä palvelun ylläpitoon. (Nielsen ym. 2015.)

AIKUISTEN YHTEYDENOTOT EPÄMUKAVIA

Nuorten seksuaalioikeuksiin kuuluu, että jokainen määrittää rajat sille, mikä itsestä tuntuu hyvältä, sopivalta, turvalliselta ja järkevältä. Nielsenin (2014) tutkimuksesta käy ilmi, että ei-toivotut aikuisten lähettämät seksiin liittyvät yhteydenotot ällöttävät tai pelottavat. Vaikka tutkimuksen perusteella tytöillä on välineitä käsitellä epämiellyttäviltä tuntuvia yhteydenottoja, tulee näitä asioita säännöllisesti kerrata.

Rangaistusten pelko ei kannusta kertomaan väärinkäytöksistä, joita nuori on saattanut netissä kohdata.

Mediakasvatuksessa tulisi lisäksi tarkemmin huomioida se, että myös pojat vastaanottavat häiritseviä yhteydenottoja. Ilmiö ei siis koske ainoastaan tyttöjä. Alaikäisten herkkyyttä raportoida epämiellyttäviä viestejä tulee edistää. Samoin nuoria tulee rohkaista puhumaan luottohenkilölle, mikäli netissä tapahtuu jotain ei-toivottua.

Raportointi- ja kertomisherkkyyteen vaikuttaa ennen kaikkea asenneilmapiiri. Vaikka suurin osa alaikäisistä viettää netissä tavallista ja harmitonta arkea, uutiskynnyksen rikkovat useimmiten vain riskeihin ja haittoihin liittyvät ilmiöt. Alaikäiset

tunnistavat yleisen asenneilmaston huolipuheineen ja riskejä korostavine kielenkäyttöineen (Spišák 2016a). Rangaistusten ja suuttumuksen puuskien pelko ei kannusta kertomaan mahdollisista väärinkäytöksistä, joita nuori on saattanut netissä kohdata. Vaikka nuori olisikin itse ollut aktiivinen osapuoli seksiin liittyvässä viestittelyssä, on hänellä oikeus olla suojassa häiritseviltä seksiviesteiltä.

Lukuvinkki:

“Ei kaikkea pidä sekoittaa
ahdisteluun”. Tyttöjen
internetissä saamat ja
lähettämät seksiin liittyvät
viestit

OTA KÄYTTÖÖN!

Help.some

Help.some puhelinsovelluksen avulla saa tietoa ja tukea esimerkiksi häirintätapauksissa ja rikosasioiden selvittelyssä. Sovelluksella voi chatata tai jättää viestin, johon vastaa joko Pelastakaa Lapset ry:n työntekijä, Rikosuhripäivystys RIKUn työntekijä tai Helsingin seudun nettipoliisi.

OTA KÄYTTÖÖN!

Lasten ja nuorten puhelin ja netti

MLL:n Lasten ja nuorten puhelimesta ja netissä voi kysyä tai keskustella luottamuksellisesti ja nimettömästi mistä tahansa itseä mietityttävästä asiasta.

Puheluihin, kirjeisiin ja chat-keskusteluihin vastaavat vaitiolovelvolliset, vapaaehtoiset aikuiset, joilla on aikaa kuunnella.

OTA KÄYTTÖÖN!

Nuorten Exit

Nuorten Exit tarjoaa tietoa ja tukea 13–29-vuotiaille nuorille seksuaalisen kaltoinkohtelun ja vastikkeellisen seksin tilanteisiin.

TURVALLISUUSTÄRPIT NUORILLE

LUOTA VAISTOOSI!

Jos epäilet nettittuttusi tarkoitusperiä, lopeta keskustelu hänen kanssaan ja poista hänet kontaktilistoiltasi. Hyödynnä palveluiden estolistoja.

TALLENNA HÄIRITSEVÄT VIESTIT!

Jos saat outoja ehdotuksia, kuvia, kysymyksiä tai kommentteja, talleta ne kaikki kuvakaappauksilla ja kerro sitten luottoaikuisellesi.

ILMOITA YLLÄPITOON!

Ilmoita palvelun ylläpitoon väärinkäytöksistä. Mikäli palveluun on levitetty kuvia sinusta ilman suostumustasi, pyydä kuvien poistamista. Palveluiden ylläpidolla on velvollisuus tarkistaa kaikki ilmoitukset.

KÄYTÄ HELP.SOMEA!

Ota yhteyttä Nettipoliisiin tai Rikosuhripäivystykseen, jos keskustelukumppanin ehdotukset ovat hyvin härskejä ja uskot niiden ylittävän rikoksen rajat.

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Kerro aina häiritsevistä viesteistä tai ehdotuksista luotettavalle aikuiselle tai ystävälle. Jos asia on liian arkaluontoinen, ole yhteydessä nuorille suunnattuun tukipalveluun. Ne tarjoavat keskusteluapua anonyymisti ja asiantuntevasti.

TOIMIMALLA VOIT AUTTAA MUITA!

Häiritsevistä viesteistä kertominen voi nolottaa, mutta tee se kuitenkin. On mahdollista, että sama henkilö häiritsee muitakin nuoria, joista jollekulle hän saattaa tehdä rikokseksi tulkittavia asioita.

SEKSUAALISUUDEN PORTAAT

Kun jo aivan pienille puhutaan kehonosista, toisten kunnioituksesta, tunteista, omista rajoista ja ihmissuhteista, perheessä luodaan avoin keskusteluilmapiiri tuleville seksuaalisuutta ja seksiä käsitteleville keskusteluille. Kaikki lapset ja nuoret tarvitsevat asianmukaista ja ikätasoista tietoa seksuaalisuudesta ja median tavoista kuvata seksiä. Monet kasvattajat pohtivat, miten varmistaa se, mikä on ”ikätasoista” ja ”ikätasolle sopivaa” tietoa. *Seksuaalisuuden portaat* -tunnekasvatusmalli auttaa ymmärtämään lasten ja nuorten tärkeitä kehitysvaiheita. Sen avulla voidaan opettaa lapsille ja nuorille seksuaalista kehitystä yksilöllisen kehitystason mukaan. Mallin soveltaminen sopii erinomaisesti ryhmätilanteisiin, sillä se kuvaa kulttuureista, sukupuolista, uskonnoista ja seksuaalisista suuntautumisista riippumatta seksuaalisuuden tunnetason kypsymistä ja sosiaalisten valmiuksien lisääntymistä. *Seksuaalisuuden portaat* huomioi yksilön iän ja kehityksen myötä tapahtuvat muutokset, tavoitteiden, valmiuksien ja ihastusten kohteiden muuttuessa.

PORTAITAINEN SEKSUAALISUUDEN KEHITYS JA MEDIKASVATUS

Pikkukoululaisten kohdalla *Seksuaalisuuden portaat* -mallista voidaan ammentaa ajatuksia sellaisten mediasisältöjen tai mediankäyttöjen tarkasteluun, jotka käsittelevät ystävyyttä, yksityisyyttä ja henkilökohtaisia rajoja. Esimerkiksi satujen kautta voi pohtia, mitä kaveruus, ihastukset ja rakkaus ovat. Mistä nämä asiat voi tunnistaa? Satujen avulla voi myös tarkastella, millaisia rajoja tykkäyksen näyttämisessä voi olla.

Pikkukoululaisten ja myös hieman vanhempien lasten kanssa *Seksuaalisuuden portaat* -malli auttaa miettimään yleisiä ihailun kohteita, idoleita. Miksi idoli on arvostettu ja ihailtu? Miltä fanittaminen tuntuu ja miten se näkyy?

Esimurrosikään liitetään voimakkaat ihastumisen ja ensirakkauden tunteet. Esimurrosikäisten kanssa voi käsitellä erilaisia rakastumisen ja ihastumisen tarinoita esimerkiksi nuorille suunnattujen televisio-ohjelmien, kirjojen, sarjakuvien tai vaikkapa musiikkivideoiden avulla. Näistä tarinoista voidaan etsiä erilaisia tapoja osoittaa ja hallita tunteita sekä niihin liittyvää käytöstä. Myös unelmat ja haaveilu on tärkeää. Erilaisten tykkäämistarinoiden kautta voi eritellä kumppanuutta ja erilaisia tapoja olla parisuhteessa. Esimurrosikään voi liittyä myös seksuaali-identiteetin pohdintaa.

Seksuaalisuuden portaat -mallissa murrosikään kytketty unelma parisuhteesta vahvistuu ja tällöin harjoitellaan rakkauden tunnustusta rakkauden kohteelle, opetellaan sietämään etäisyyttä ja läheisyyttä, sekä harjoitellaan kosketusta, suutelemista ja rakastelua. Media on mainio resurssipankki erilaisille seurustelutarinoille, joiden avulla voi pohtia suhteiden yksilöllistä, portaittaista etenemistä. Erilaisten mediasisältöjen kautta voidaan pohtia rajaa julkisen ja yksityisen välillä. Myös sen pohtiminen on tärkeää, mikä tuntuu hyvältä. Millaisia erilaisia tapoja mediassa on siitä, miten viestittää, mikä tuntuu hyvältä. Miten tunnistaa erilaisia rajoja? Millaisia riskeistä huolehtimisen tapoja mediassa näkyy?

KOKONAISVALTAISTA SEKSUAALIKASVATUSTA MEDIA HUOMIOIDEN

Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus kattaa kehoon, itsestä huolehtimiseen, minäkuvaan, itsetuntemukseen, tunteisiin, käyttäytymiseen, ihmissuhteisiin ja turvataitoihin liittyviä asioita. Näitä asioita voi luontevasti käsitellä erilaisten mediasisältöjen avulla. *Seksuaalisuuden portaat* -mallista ammentavat mediakasvatuskeskustelut tähtäävät siihen, että lapsi tai nuori voi avoimesti ilmaista mielipiteitään ja näkemyksiään ilman pelkoa siitä, että tulee torjutuksi tai lytättyksi.

Lukuvinkki:

Ikätasoinen
seksuaalikasvatus

OTA KÄYTTÖÖN!

Seksuaalisuuden portaat

Tutustu *Seksuaalisuuden portaat* -tunnekasvatusmalliin videoiden avulla.

OTA KÄYTTÖÖN!

Seksuaalikasvatuksen tueksi

THL:n julkaisema kirja tarjoaa yksien kansien välissä tiivistetysti seksuaalikasvatuksen perustiedon. Julkaisussa huomioidaan omina osiinaan seksuaalinen kehittyminen, seksuaalisuuden ja seksuaaliterveyden eri osa-alueet sekä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus, jotka ovat keskeisiä teemoja terveyttä ja hyvinvointia tukevan kasvun ja kehityksen käsittelyssä. Julkaisua voi hyödyntää myös mediakasvatuksessa.

SEKSUAALITIETOA NUORILLE

Sexpon nuorten sivut

Sexpon nuorten sivut on suunnattu pääasiassa 12–20-vuotiaille ja ne sisältävät tietoa seksuaalisuudesta ja ihmissuhteista. Sivustolta löytyy linkit Nuorten nettineuvontaan ja #lovemilla-aineistoihin, joita voi hyödyntää mediakasvatuksessa.

SEKSUAALITIETOA NUORILLE

Väestöliiton nuorten sivut

Väestöliiton nuorten sivut on suunnattu alle 20-vuotiaiden nuorten tueksi seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. Sivuilla on pelejä, videoita ja nuorten tuottamia sisältöjä, joita voi hyödyntää mediakasvatuksessa.

SEKSIN KÄSITTELY OSANA
MEDIKASVATUSTA
ON NYKYAIKAA

Median seksiin liittyvien sisältöjen ja käyttötapojen käsittely mediakasvatuksessa kehittää ja vahvistaa alaikäisiä suojaavia mediataitoja, jotka osaltaan ennaltaehkäisevät mahdollisten mediariskien materialisoitumista haitoiksi. Moralisoinnin ja kieltojen sijaan alaikäiset tarvitsevat aikuisen tukea ja keskustelukumppanuutta verkossa tapahtuvan seksuaalisen toiminnan arviointiin. Oma epämukavuus aiheen äärellä ei ole syy sen sivuuttamiseen. Hankaliksi koetuista aiheista aikuinen voi etsiä lapsen kanssa yhdessä tietoa erilaisista nuorille suunnatuista seksuaaliterveyspalveluista, joissa asiantuntijoina ovat seksuaaliterveyden asiantuntijat.

Nettiin liittyvät riskit eivät automaattisesti tarkoita ikävää kokemusta. Olisikin tärkeää kuulla alaikäisten itsensä esittämiä tulkintoja ja kokemuksia ilman että kokemukset luokitellaan etukäteen hyviin ja pahoihin. Esimerkiksi vanhempi saattaa pelätä, että oman lapsen kuva päättyy pedofiilien käsiin. Lapsen mielestä taas vahingollisempaa on, että yksityiseksi tarkoitettu kuva päättyykin koulukiusaajan käyttöön.

Jos kasvattajien käsitykset nojaavat yksipuolisesti esimerkiksi mediassa käytyihin kohuihin nuorten seksuaalisesta toiminnasta tai anekdootteihin perustuviin taivasteluihin alaikäisten käytöksestä, kasvatus on heikolla pohjalla. Myöskään torjuvat ja kielteiset asenteet eivät edistä hyvinvointia ja turvallisuutta. Nykyinen median seksualisoitumista ja pornoistumista koskeva keskustelu huomioi hyvin harvoin lasten ja nuorten käsitykset ympäröivästä mediakulttuurista ja sen tavoista esittää sukupuolta, seksuaalisuutta ja seksiä. Lähdekriittikön ja vailla tarkempaa kontekstia oleva panikointi sortuu alaikäisten ohipuhumiseen ja johtaa pahimmillaan siihen, että nuorten seksuaalioikeuksia kavennetaan yleistämällä marginaali-ilmiö tai pahimmassa tapauksessa villi huhu koskemaan nuoria yleisesti.

Parhaimmillaan avoin keskusteluyhteys vahvistaa alaikäisen ja kasvattajan keskinäistä suhdetta. Kun jo varhaisessa vaiheessa luodaan edellytykset avoimelle keskustelulle, mahdollisten vaikeaksi koettujen asioiden tai kielteisten kokemusten ja tapahtumien puheeksi ottaminen helpottuu.

Voisimmeko kysyä ja kuunnella lasten ja nuorten ajatuksia sen sijaan, että tarjoamme valmiiksi pureksittuja ohjeita?

Valmiiden ohjenuorien sijaan lapsia ja nuoria kannattaa kannustaa ilmaisemaan omia ajatuksiaan. Hyvä kasvattaja pysähtyy lapsen ja nuoren käytettäväksi ja kuuntelee. Hyvällä kasvattajalla ei välttämättä ole kaikkia vastauksia valmiina, vaan hän auttaa lapsia ja nuoria hakemaan luotettavaa tietoa asianmukaisista lähteistä.

Joskus oman epämukavuuden tai epätietoisuuden myöntäminen voi olla porttina avoimelle keskustelulle.

TUTKITTUA TIETOA TUNNEREAKTIOIDEN SIJAAN

Alaikäisten itsenäiseen netinkäyttöön liittyvät riskit ovat suhteellisen hyvin hallittavissa keskustelemalla ja kasvattamalla nuoret mahdollisimman vastuullisia valintoja tekemäksi mediakansalaiseksi. Seksistä kiinnostuminen ja seksisisältöjen pariin hakeutuminen on osa kehitysvaihetta, jolloin nuoren identiteetti rakentuu ja muovautuu. Olisi siis tärkeää suhtautua tähän kehitysvaiheeseen ymmärtävästi ja neutraalisti eikä jyrkän tuomitsevasti.

Ymmärtävä asenne ei tarkoita alaikäisten turvallisuuden rapauttamista. Päinvastoin, kun kasvattajat suhtautuvat tunnekylläisten reaktioiden sijaan tähän kehitysvaiheeseen 1)

tarjoamalla tutkittua tietoa, 2) edistämällä taitoja toimia näiden tietojen pohjalta, 3) edistämällä kunnioittavien, avoimien asenteiden ja arvojen kehittymistä sekä 4) tukemalla tyydyttävää ja vastuullista seksuaalisuutta ja ihmissuhteita, alaikäisen turvataidot kehittyvät ja suojaavat mahdollisilta haitoilta. Tällainen kasvatustapa myöskin mediataidot lisää valmiuksia yhä tietoisempien mediavalintojen tekemiseen ja edistää alaikäisen keinoja ymmärtää ympäröivää mediakulttuuria ja sen tapoja esittää seksuaalisuutta, sukupuoliä ja seksiä.

Lukuvinkki:

Kohtaantuva
seksuaalikasvatus -
luottamus ja turvallisuus
seksuaalisen hyvinvoinnin
pohjana

OTA KÄYTTÖÖN!

Seurustelu ja seksi -oppimistehtävät

MLL:n Nuortennetin aihealueisiin liittyvät tehtävät soveltuvat yläkoulun terveystiedon oppitunneille.

OTA KÄYTTÖÖN!

Poikanäkökulma seksuaaliopetukseen – kasvattajan opas

Kasvattajan opas selvittää, mitä pojat haluaisivat kuulla seksuaaliopetuksessa, miten he sen tiedon haluaisivat vastaanottaa ja miten nykyiset seksuaalikasvatuksen opetusmateriaalit vastaavat heidän tarpeisiinsa.

OTA KÄYTTÖÖN!

Nuortennetti

MLL:n Nuortennetissä on nuorille tietoa mm. seksuaalisuudesta ja seurustelusta. Nuortennettiä ovat tekemässä nuoret itse ja sen aineistoja voi hyödyntää mediakasvatuksessa.

OTA KÄYTTÖÖN!

Yhdessä – Sarjakuvia seksin ja ihmissuhteiden kirjosta

Yhdessä-sarjakuvat puhuvat seksistä ja ihmissuhteista suoraan ja kiertelemättä. Sarjakuvien aiheet on valittu sillä perusteella, että ne tukisivat seksuaaliopetusta ja -kasvatusta, mutta käsittelevät myös sellaisia aiheita, jotka jäävät esimerkiksi koulujen seksuaalikasvatuksen ulkopuolelle. Sivusto tarjoaa myös kysymyksiä sarjakuvien käsittelyyn sekä lisätietoa sarjakuvien aiheista ja seksuaalikasvatuksesta.

OTA KÄYTTÖÖN!

Tarinoita sukupuolen moninaisuudesta lapsille ja nuorille

Setan Transtukipisteen tuottamien sarjakuvien avulla voidaan keskustella lasten ja nuorten kanssa sukupuolen moninaisuudesta. Sarjakuvat myös toimivat vertaistukena niille alaikäisille, joiden on vaikea löytää samaistuttavia representaatioita valtamediasta.

OTA KÄYTTÖÖN!

Hurmalehti.fi

Hurma on lehti seksuaalioikeuksista– nuorilta nuorille.

MEDIKASVATUSTÄRPIIT KASVATTAJILLE

Tutkimustietoon perustuvat käytännön mediakasvatusvinkit on kehitetty 8-vuotisen *EU Kids Online* -tutkimuksen tulosten pohjalta (Kupiainen ym. 2015).

TUE!

Tue erityisesti lasten netinkäyttöä varhaisesta iästä alkaen ja kerro heille tasapuolisesti netin hyödyistä ja mahdollisista riskeistä.

EDISTÄ RESILIENSSIÄ!

Keskity parantamaan lasten netinkäytön positiivisia mahdollisuuksia, selviytymisen taitoja ja kykyä kohdata mahdollisia haittoja.

KESKITY MYÖNTEISEEN!

Ajattele vähemmän riskejä ja keskity sen sijaan osallisuuteen, hauskaan toimintaan ja myönteisiin sisältöihin.

KUUNTELE JA KESKUSTELE!

Puhu säännöllisesti lasten kanssa siitä, mitä he voivat pitää netissä ongelmallisena.

LUO PERUSTA!

Tee selväksi odotukset ja säännöt, jotka koskevat nettikäyttäytymistä.

OLE MEDIALUKUTAIDON!

Suhtaudu kriittisesti tiedotusvälineissä esiintyviin huoliin nettiriskeistä.

LÄHTEET

Anttila A. 2012. Seksiin, seurusteluun sekä koulun seksuaaliopetukseen liittyviä poikien kokemuksia ja toiveita nettikyselyssä. Teoksessa [Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä](#). Toimittanut O. Kontula, 61–94. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 55/2012. Helsinki: Väestöliitto.

Buckingham D & Bragg S. 2004. *Young People Sex and the Media: The Facts of Life?* Basingstoke: Palgrave.

EU Kids Online. 2014. [EU Kids Online. Findings, Methods, Recommendations](#). EU Kids Online, LSE, London, UK.

Haddon L, Livingstone S & EU Kids Online network. 2012. [EU Kids Online: National Perspectives](#). EU Kids Online, LSE, London, UK.

Kerstens J & Stol W. 2014. Receiving online sexual requests and producing online sexual images: The multifaceted and dialogic nature of adolescents' online sexual interactions. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8 (1): article 8.

Kontula O. 2008. *Halu & Intohimo: Tietoa suomalaisesta seksistä*. Helsinki: Otava.

Kupiainen R, Suoninen A & Nikunen K. 2011. Online Habits of Finnish Children. Use, Risks and Data Misuse. *Nordicom Information* 4: 51–57.

Kupiainen R. 2013. EU Kids Online – Suomalaislasten netin käyttö, riskit ja mahdollisuudet. Teoksessa [Lapset netissä – Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä](#). Toimittanut R. Kupiainen, S. Kotilainen, K. Nikunen & A. Suoninen, 6–15. Mediakasvatusseuran julkaisuja.

Kupiainen R, Kotilainen S, Nikunen K & Suoninen A. 2015. [Lasten internetin käyttö on yksityisempää kuin koskaan: kun riskit muuttuvat, myös vanhemmuuden on muututtava. Yhteenveto yleiseurooppalaisesta lasten netinkäytön ja riskien tutkimuksesta](#).

Martsola R & Mäkelä-Rönholm M. 2006. *Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumatlta*. Helsinki: Kirjapaja.

Mitchell KJ, Finkelhor D & Wolak J. 2003. The exposure of youth to unwanted sexual material on the Internet: A national survey of risk, impact, and prevention. *Youth and Society*, 34 (3): 330–358.

Nielsen S, Paasonen S & Spišák S. 2015. "Pervy role-play and such": Girls' experiences of sexual messaging online. *Sex Education. Sexuality, Society and Learning*. Special Issue: The Media's Evolving Role in Sex Education, 15 (5): 472–485.

Nielsen S. 2014. ["Ei kaikkea pidä sekoittaa ahdisteluun". Tyttöjen internetissä saamat ja lähettämät seksiin liittyvät viestit](#). Pro gradu -tutkielma. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Mediatutkimus, Turun yliopisto.

Niemi T. 2011. Pornon puristuksessa. Teoksessa *Seksuaalisuuden kohtaloita. Nuorisopsykoterapian erityiskysymyksiä 13*. Toimittanut T. Niemi, 110–140. Helsinki: Yliopistopaino.

Näre S. 2006. Julkinen, intiimi ja nettijulkisuus nuorten sukupuolikulttuurissa. Teoksessa [Pysäytyskuvia. Sukupuoli ja seksuaalisuus nuorten elämässä ja koulun arjessa](#). Toimittanut E. Asikainen, 67–78. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

OKM. Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. [Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11.

Peter J & Valkenburg PM. 2016. Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research, *The Journal of Sex Research*. Special Issue: Annual Review of Sex Research, 53 (4–5): 509–531.

Puusniekka R, Kivimäki H, Jokela J: Nuorten seksuaalikäyttäytyminen 2000-luvulla. *Nuorisotutkimus* 2012;30(3):4-24.

Rinkinen T, Halonen A, Halonen M & Apter D. 2012. Tyttöjen tunnekokemuksia ja mielipiteitä pornografiasta: Hämmennystä, mielihyvää vai inhoa? *Nuorisotutkimus* 30 (3): 39–50.

Rothman EF, Kaczmarzsky C, Burke N, Jansen E, Baughman A. 2015. "Without Porn ... I Wouldn't Know Half the Things I Know Now": A Qualitative Study of Pornography Use Among a Sample of Urban, Low-Income, Black and Hispanic Youth. *Journal of Sex Research* 52 (7): 736-746.

Salokoski T & Mustonen A. 2007. [Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin](#). Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

Sørensen AD & Knudsen S. 2007. *Nuoret, sukupuoli ja pornografia Pohjolassa. Loppuraportti*. København: Nordisk Ministerråd.

Spišák S. 2016a. "Everywhere they say that it's harmful but they don't say how, so I'm asking here": Young people, pornography and negotiations with notions of risk and harm. *Sex Education. Sexuality, Society and Learning*, 16 (2): 130–142

Spišák S. 2016b. Negotiating norms: Girls, pornography and sexual scripts in Finnish question and answer forum. *Young. Nordic Journal of Youth Research* 25 (4): 1–16.

- Spišák S. 2015. Seksiä mediassa! Lasten ja nuorten mediakokemukset osaksi seksuaalikasvatusta. Teoksessa K. Bildjuschkin (toim.) [Seksuaalikasvatuksen tueksi](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, s. 140–149.
- Spišák S & Paasonen S. 2016. Bad Education? Childhood recollections of pornography, sexual exploration, learning and agency. *Childhood. A Journal of Global Child Research*. Published online before print. DOI: 10.1177/0907568216646436.
- Suoninen A. 2014. [Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010](#). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 75, julkaisuja 149, Hybridit.
- Suoninen A. 2013. [Lasten mediabarometri 2012. 10–12-vuotiaiden tyttöjen ja poikien mediankäyttö](#). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 62.
- Temple JR, Paul JA, van den Berg P, Le VD, McElhany A & Temple BW. 2012. Teen Sexting and Its Association With Sexual Behaviors. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 166 (9): 828–833.
- THL. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. [Kouluterveyskysely. Tulokset aiheittain. Seksuaaliterveys](#).
- THL. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Raskaudenkeskeytykset 2015. Tilastoraportti 17/2016. Suomen virallinen tilasto, Raskaudenkeskeytykset.
- Väestöliitto. 2016. [Suomalaisten seksuaalisuus: FINSEX tutkimushanke](#).
- Wolak J, Mitchell K & Finkelhor D. 2007. Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of youth Internet users. *Pediatrics*, 119 (2): 247–257.

MEDIAKASVATUSSEURA
SÄLLSKAPET FÖR MEDIEFOSTRAN
FINNISH SOCIETY ON MEDIA EDUCATION